

Uroš Horvat*

ZNAČILNOSTI STACIONARNEGA TURISTIČNEGA OBISKA V MESTNIH OBČINAH V SLOVENIJI PO LETU 2000

*Izvirni znanstveni članek
COBISS 1.01
DOI: 10.4312/dela.58.99-123*

Izvleček

Po letu 2010 je prišlo do velikega porasta turističnega obiska v mestnih občinah, ki so postale najpomembnejša skupina turističnih občin (z okoli 29 % vseh prihodov turistov in 36 % prihodov tujih turistov v Sloveniji v letu 2019). Velik del rasti turističnega obiska je prispevala prav mestna občina Ljubljana, v kateri je bilo v letu 2019 zabeleženih 18 % vseh prihodov turistov in 23 % prihodov tujih turistov v Sloveniji. Pandemija covid-19 je najbolj prizadela prav mestne občine. Na koncu prispevek izpostavlja, da je na eni strani Ljubljana postala ena najhitreje rastočih in pomembnih turističnih destinacij v Srednji Evropi, na drugi strani pa se povečan turistični obisk Slovenije ni odrazil v obisku drugih mestnih občin, kot so npr. Celje, Murska Sobota, Velenje, Slovenj Gradec in Krško, ki močno zaostajajo tako po številu turistov kot po deležu tujih turistov. To očitno kaže na njihov relativno majhen turistični potencial kot tudi skromno razvitost turistične ponudbe in infrastrukture.

Ključne besede: mestni turizem, turistični obisk, povprečna doba bivanja turistov, covid-19, Slovenija, Ljubljana

∴ *Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru, Koroška cesta 160,
∴ SI-2000 Maribor, Slovenija
∴ e-pošta: uros.horvat@um.si

CHARACTERISTICS OF STATIONARY TOURIST VISITS IN URBAN MUNICIPALITIES IN SLOVENIA AFTER 2000

Abstract

After 2010, a sharp increase in tourist visits was recorded in urban municipalities, and they became the most important group of tourist municipalities (with about 29% of all tourist arrivals and 36% of all foreign tourist arrivals in Slovenia in 2019). A large part of the growth in tourist visits was in the municipality of Ljubljana, which recorded 18% of all tourist arrivals and 23% of all foreign tourist arrivals in Slovenia in 2019. The Covid-19 pandemic hit urban municipalities the hardest. At the end of the article, it is pointed out that, on the one hand, Ljubljana has become one of the fastest growing and most important tourist destinations in Central Europe and, on the other hand, the increased tourist visits to Slovenia have not been reflected in the visits of other urban municipalities such as Celje, Murska Sobota, Velenje, Slovenj Gradec and Krško, which are far behind in both the number of tourists and the share of foreign tourists. This clearly shows that their tourist potential is relatively low and that the development of the tourist offer and infrastructure is still pending.

Keywords: urban tourism, tourist visits, average length of stay of tourists, Covid-19, Slovenia, Ljubljana

1 UVOD

Mestni turizem postaja v 21. stoletju ena izmed glavnih vrst turizma, saj mesta s svojo turistično ponudbo predstavljajo pomembno turistično privlačnost za številne obiskovalce. S spremenjenimi turističnimi navadami, ki vključujejo več krajših oddihov v teku leta, postajajo vse bolj priljubljena točka hitrega oddiha, poslovnih srečanj ali kulturnega doživljanja prostora. Obisk mest nas popelje skozi spoznavanje zgodovine in kulturne dediščine ter kulturnih in umetniških dosežkov, predvsem pa nam omogoča spoznavanje lokalnih navad in običajev, kulinarike ter načina življenja lokalnih prebivalcev.

Do 80. let prejšnjega stoletja je bilo proučevanje mestnega turizma precej omejeno in šele nato postalo del raziskovanj s področja turizma (Darcy, Small, 2008). Law (1994) je poudaril, da se mestni turizem zaradi zelo raznolike turistične ponudbe in nadpovprečno raznolikih motivov obiskovalcev v precejšnji meri razlikuje od drugih vrst turizma. Kot nakazuje osnovna definicija, mestni turizem ustreza potovanjem v mesta (ali na splošno v kraje z visoko gostoto prebivalstva), za katera je običajno značilna kratka dolžina bivanja turistov (UNWTO, 2012). Poleg te značilnosti so Edwards in sod. (2008) predlagali še dodatne kriterije za opredelitev urbane turistične destinacije. Opredelili so jo kot destinacijo, ki ima veliko različnih primarnih in

sekundarnih znamenitosti, je urbana ter obiskana iz različnih razlogov, vključno s prostim časom, poslom, nakupovanjem, udeležbo na konferencah idr.

Svetovna turistična organizacija (UNWTO, 2022) opredeljuje mestni turizem (ang. *urban tourism*) kot vrsto turistične dejavnosti, ki se odvija v urbanem okolju, za katero je značilno neagrarno gospodarstvo, kot so trgovina, uprava, proizvodnja, storitve in promet. Mestne destinacije ponujajo širok in heterogen nabor kulturnih, arhitekturnih, tehnoloških in socialnih izkušenj ter izdelkov za prosti čas in poslovanje.

Marot in sod. (2022) poudarjajo, da gre pri opredelitvi pojma mestni turizem v bistvu za nadpomenko vrste turizma, ki sicer izhaja iz same destinacije potovanja, to je mesta, v njegovem okviru pa opredeljujemo številne podzvrsti, kot so kulturni, kongresni, kulinarični, festivalski in drugi turizem. Če pri mestnem turizmu še vedno prevladuje vzorec kratkih konectedenskih potovanj kot ene osnovnih značilnosti te vrste turizma, pa so se v zadnjem obdobju spremenili zlasti motivi in značilnosti povpraševanja mestnih turistov. Rezultati številnih analiz namreč kažejo, da je mestni turizem potrjen stalnim spremembam, ki izhajajo iz številnih, ne nujno turističnih dejavnikov, temveč iz samih značilnosti destinacije ter njenega urbanega razvoja in svetovnih trendov. Tako ne govorimo več o klasičnih kulturnih turistih, ki si v mestih ogledujejo predvsem kulturne znamenitosti in dediščino, temveč želijo doživeti pravo pristno izkušnjo mesta (Marot in sod., 2022).

Mestni turizem se je začel pospešeno razvijati v novem tisočletju. V zadnjem obdobju so zlasti porast nizkocenovnih letalskih prevoznikov, različne oblike delitvene ekonomije (Airbnb, Uber idr.) ter digitalizacija turizma prispevali k porastu števila turistov v številnih mestnih destinacijah (Shoval, 2018). Trend mestnega turizma je zlasti spodbudila izboljšana povezljivost med evropskimi mesti in še posebej krepitev nizkocenovnega letalskega prometa, ki omogoča vse večjemu številu turistov oddihe po dostopnih cenah. Liberalizacija letalskega prometa v EU je močno povečala število letalskih prevozov in potnikov, poleg tega pa so nizkocenovni prevozniki v veliko primerih z ustvarjanjem novih destinacij prepeljali potnike tudi izven tradicionalnih poti (Pasquinelli, 2015).

Obisk mestnih destinacij se je v zadnjem desetletju z najbolj obiskanih glavnih mest v Evropi, kot so npr. London, Pariz, Rim, Berlin, Istanbul idr., preusmeril tudi na druge mestne destinacije, ki še do pred kratkim niso bile izrazito turistične. To so predvsem mesta z med 100.000 in milijon prebivalci, ki so z nizkocenovnimi letalskimi prevozniki postala lažje dostopna (Marot, Uršič, 2022). Evropska unija je s prostim pretokom oseb še pospešila mobilnost in v tem oziru so na pomenu in privlačnosti še posebej pridobila srednje velika mesta, manjše prestolnice in regionalni centri, ki s svojo lokacijo, ugodno prometno povezanostjo, znamenitostmi, dogodki, razvito turistično infrastrukturo, predvsem pa s svojo specifičnostjo in unikatnostjo privlačijo turiste. Trajanje teh obiskov je največkrat kratko (1–3 dnevi), zato je mestni turizem tesno povezan s trgom kratkih oddihov. Še posebej zaradi dejavnikov, kot so npr. porast kratkotrajnih počitnic, t. i. »krajših mestnih oddihov«, bližine letališč in

ponudnikov delitvene ekonomije, so se številna postindustrijska mesta nevede spremenila v pomembne novodobne turistične destinacije.

Tradicionalno so bila mesta privlačna za turiste predvsem zaradi svojih zgodovinskih, kulturnih in arhitekturnih znamenitosti. Danes so različne oblike turizma, kot so npr. poslovni turizem, t. i. »MICE« privlačnosti (iz ang. *meetings, incentives, conferences, exhibitions* – srečanja, spodbude, konference in razstave) ter krajši mestni oddihi, povzročile, da mesta niso več le tipične destinacije za turiste, ki jih zanimata dediščina in kultura, temveč za precej širši krog turistov. Turisti tako obiskujejo mesta zaradi poslovnih razlogov, kulturnih in športnih prireditev, konferenc, ogledovanja kulturno-zgodovinskih znamenitosti, nakupovanja idr. Rezultat tega so tudi razlike v značilnostih obiskovalcev, pri čemer je tudi delež turistov iz bolj oddaljenih držav na splošno višji v mestih kot v drugih vrstah turističnih krajev (Cigale, 2010).

V obdobju pred pandemijo covid-19 je v povprečju število obiskovalcev mest narasčalo za okoli 5 % na leto, podatki združenja Trženje evropskih mest pa za evropska mesta z največjim povpraševanjem kažejo rast celo za 10–15 % na leto (ECM, 2018). Mestni turizem je v velikem porastu tudi v Sloveniji. Ljubljana je bila že v preteklosti vseskozi med petimi najpomembnejšimi turističnimi kraji v državi in med njimi edina mestna destinacija. Od leta 1960 naprej je bila po številu turistov večinoma na prvem mestu, po številu nočitev pa za Portorožem večinoma na drugem mestu (Horvat, 2008).

Po letu 2000, še bolj pa po letu 2010 se je turistični obisk mestnih destinacij tudi v Sloveniji pričel močno povečevati. V obdobju 2010–2019 se je število nočitev v mestni občini (v nadaljevanju MO) Ljubljana povečalo kar za 2,6-krat in v tem obdobju je postala najbolj obiskana turistična občina v Sloveniji. Samo med letoma 2017 in 2019 je znašala rast števila nočitev v Ljubljani okoli 25 %, s čimer je postala tudi ena izmed najhitreje rastočih turističnih destinacij v Srednji Evropi (Marot, Stubičar, 2022). K rasti je prispeval predvsem močno povečan obisk tujih turistov. Med razlogi za tolikšno rast Cigale in Gosar (2018) izpostavljata tudi to, da je, v nasprotju s številnimi drugimi evropskimi prestolnicami, povečan obisk tujih turistov v Ljubljani v veliki meri povezan s povečanim zanimanjem za odkrivanje t. i. »nove Evrope« ter z njeno »mlado« geopolitično in gospodarsko vlogo.

Ljubljana je v zadnjem desetletju nedvomno postala ena od pomembnih mestnih turističnih destinacij v Srednji Evropi. To ugotavljajo tudi rezultati raziskave o mestnem turizmu v Sloveniji (Marot in sod., 2022), ki jo označujejo kot zrelo turistično destinacijo, ki se je v letu 2019 znašla že skoraj na prelomni točki v čezmerni turizmu. Ali so Ljubljani po obsegu in značilnostih stacionarnega turističnega obiska sledile tudi druge mestne destinacije v Sloveniji je eno izmed osnovnih vprašanj te razprave, ki se poleg tega osredotoča še na učinke, ki jih je imela pandemija covid-19 na značilnosti turističnega obiska v mestnih občinah.

2 METODOLOŠKA IZHODIŠČA

V prispevku so analizirani podatki, ki jih beleži Statistični urad RS (SURS) o stacionarnih turistih in njihovih nočitvah in so objavljeni v podatkovni bazi SiStat (SURS, 2022). Pri njihovi uporabi v daljšem časovnem obdobju je treba opozoriti na spremembo metodologije zajema statističnih podatkov, zaradi česar je po letu 2000 kar dvakrat prekinjen časovni niz, tako da podatki iz različnih obdobjih med seboj niso povsem primerljivi (SURS, 2021a).

Prvi prelom v časovni vrsti je nastal zaradi spremembe v metodologiji statističnega raziskovanja v letu 2008, ki je uvedla drugačen način priprave okvira opazovanih enot, vstavljanje podatkov za enote, ki podatkov niso sporočile pravočasno, ter prag zajetja za mesečno sporočanje podatkov. Vpeljan je bil tudi nov način prikazovanja podatkov. Pred tem so podatke objavljali po pomembnejših turističnih naseljih in od leta 1994 tudi po občinah, z novim pristopom pa vključno od leta 2008 naprej le še po občinah. Drugič je bila metodologija raziskovanja spremenjena v letu 2018, ko je bila prilagojena novi evropski uredbi s področja statistike turizma. Z novo metodologijo je bil ponovno spremenjen način priprave okvira opazovanih enot, ki je uvedel popolno zajetje nastanitvenih obratov, ukinjen je bil prag zajetja za mesečno sporočanje podatkov, podatki pa se zajemajo iz administrativnih virov (SURS, 2021a). Po novi metodologiji so bili nekateri podatki (npr. po skupinah turističnih občin) na letni ravni preračunani tudi za nazaj za obdobje 2010–2017 in so na voljo v podatkovni bazi SiStat (SURS, 2021b). Podatki za Slovenijo za leto 2010 npr. kažejo po novi metodologiji za okoli 9,7 % več turistov in 11 % več nočitev, kot jih je bilo prikazanih po stari metodologiji.

SURS občine v Sloveniji razvršča v šest skupin občin, glede na lego in prevladujočo obliko turizma (SURS, 2021c): zdraviliške občine (14 občin), gorske občine (35 občin), obmorske občine (4 občine), mestna občina Ljubljana (1 občina), mestne občine (8 občin: Celje, Kranj, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Slovenj Gradec, Velenje) ter ostale občine (150 občin).

V prispevku obravnavamo 11 mestnih občin v Sloveniji, ki so imele ta status v obdobju med letoma 2000 in 2021. Novembra 2021 je sicer po odločitvi Državnega zbora RS to postala tudi MO Krško, ker pa so vsi dosedanja podatki brez MO Krško, je v našo analizo nismo vključili. Poleg MO Ljubljana in osmih zgoraj naštetih mestnih občin sta v analizo vključeni tudi dve mestni občini, ki jih SURS sicer uvršča v drugi skupini turističnih občin; to sta MO Koper, ki je uvrščena v skupino obmorskih občin, in MO Ptuj, ki je uvrščena v skupino zdraviliških občin. V besedilu in grafikonih se zato pojavlja več različnih zbirnih podatkov za mestne občine. Skupina, označena kot MO-11, zajema vseh 11 mestnih občin v Sloveniji, skupina MO-10 zajema vse mestne občine brez Ljubljane (vključujoč tudi MO Koper in MO Ptuj), skupina MO-8 pa vse mestne občine, ki so vključene v skupino mestnih občin po metodologiji SURS.

3 TURISTIČNI OBISK V OBDOBJU PRED PANDEMIJO COVIDA-19

Obdobje po letu 2000 lahko v Sloveniji označimo kot obdobje ponovnega hitrega turističnega razvoja, ki je sledilo veliki krizi v 90. letih prejšnjega stoletja. Z umiritvijo politične situacije na Balkanu ter obnovitvijo tranzitnega prometa preko države, posodobitvijo, prestrukturiranjem in razvojem nove turistične ponudbe, povečanjem števila letalskih linij, vzpostavitev nizkokcenovnega letalskega prevoza (predvsem na letališčih v bližini Slovenije), predvsem pa po vključitvi Slovenije v Evropsko unijo (leta 2004) in prevzemu evra kot skupne evropske valute (leta 2007) se je število turistov v Sloveniji močno povečalo. Leta 2009 je po več kot 20 letih število turistov prvič preseгло število iz do tedaj rekordnega leta 1986, število nočitev pa je bilo preseženo leta 2011 (Horvat, 2018).

V letih pred pandemijo covid-19 je turistični obisk v Sloveniji dosegel najvišje vrednosti do sedaj. Leta 2016 je število turistov (tj. število prihodov turistov) preseгло 4 milijone in leta 2019 doseglo 6,2 milijona, število nočitev pa je v letu 2015 preseгло 10 milijonov in v letu 2019 doseglo 15,7 milijonov. V primerjavi z letom 2000 se je do leta 2019 število turistov v Sloveniji povečalo za 3,2-krat, število nočitev pa za 2,3-krat.

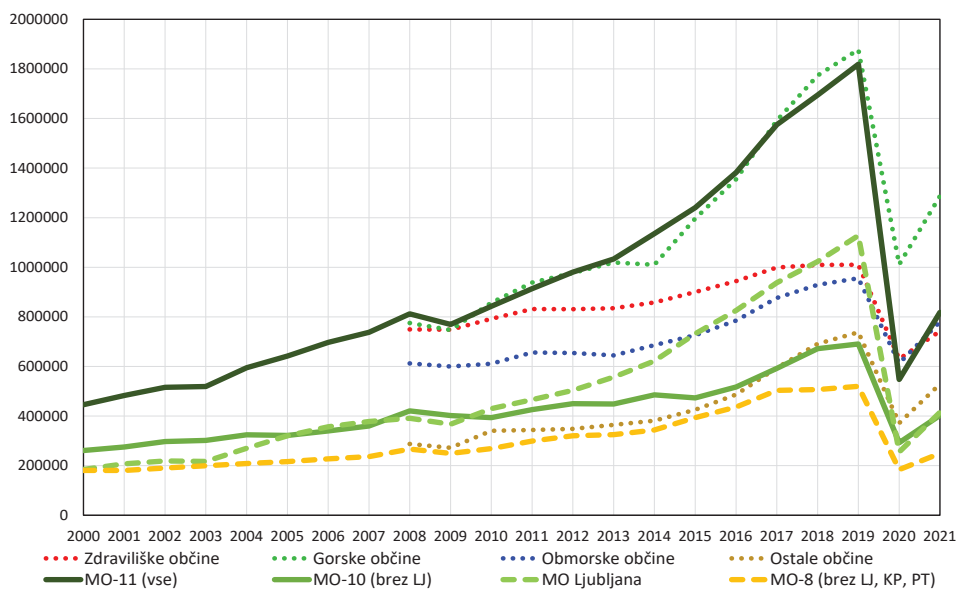
V obravnavanem obdobju je turistični obisk močno naraščal tudi v mestnih občinah (slika 1). Prav skupina vseh mestnih občin (MO-11) je izkazovala najvišjo rast med vsemi skupinami turističnih občin. Med letoma 2000 in 2015 se je število turistov v vseh mestnih občinah z 0,44 milijona povečalo na 1,24 milijona (kar predstavlja povečanje za okoli 178 %), število nočitev pa z 1,10 milijona na 2,48 milijona (povečanje za okoli 124 %). V letu 2019 je mestne občine v Sloveniji obiskalo okoli 1,82 milijona turistov, ki so ustvarili okoli 3,72 milijona nočitev.

Po letu 2008 je skupina vseh mestnih občin (MO-11) glede na število in delež turistov, skupaj s skupino gorskih občin, postala najbolj obiskana skupina turističnih občin v Sloveniji (slika 2). Delež turistov v mestnih občinah se je med letoma 2008 in 2019 povečal s 26,3 % na 29,3 %, še višji pa je bil delež tujih turistov, saj je mestne občine obiskala več kot tretjina vseh tujih turistov v Sloveniji (36,0 % v letu 2014 in 34,4 % v letu 2019).

Prav tako so bili v skupini vseh mestnih občin (MO-11) zabeleženi najvišji indeksi rasti števila nočitev med vsemi skupinami turističnih občin v Sloveniji med letoma 2010 in 2019 (povečanje za 98 %). Ker pa so povprečne dolžine bivanja turistov v mestnih občinah krajše, je bil v celotnem obdobju višji delež nočitev zabeležen v gorskih krajih, medtem ko je do leta 2018 skupino mestnih občin po deležu nočitev presežala skupina zdraviliških občin, do leta 2013 pa tudi skupina obmorskih občin (kjer je vključena tudi MO Koper).

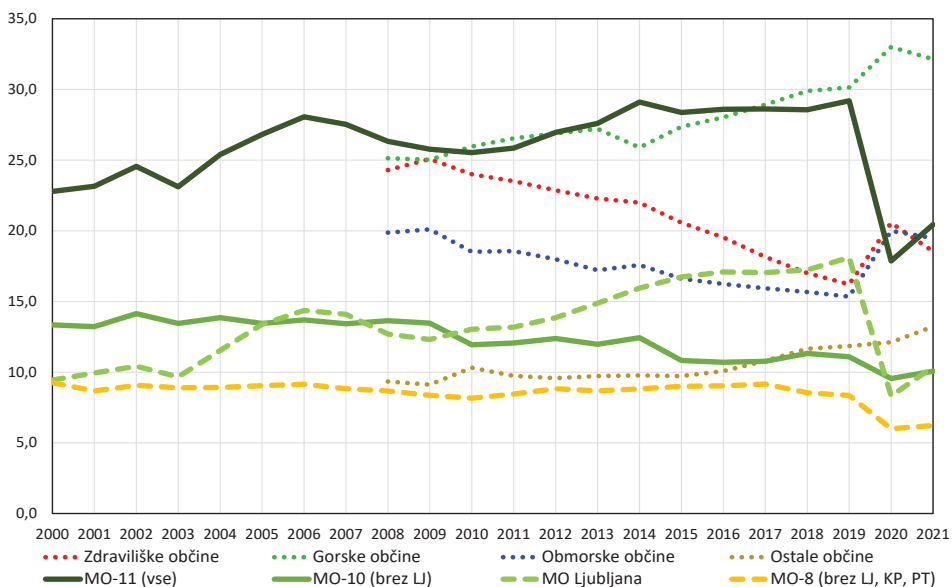
Podatki kažejo, da je velik del opisane rasti turističnega obiska v skupini vseh mestnih občin (MO-11) moč pripisati prav rasti v MO Ljubljana. V tej skupini namreč MO Ljubljana prispeva več kot polovico vseh turistov in nočitev. Z naglo rastjo

Slika 1: Število prihodov turistov po vrstah turističnih občin v Sloveniji med letoma 2000 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

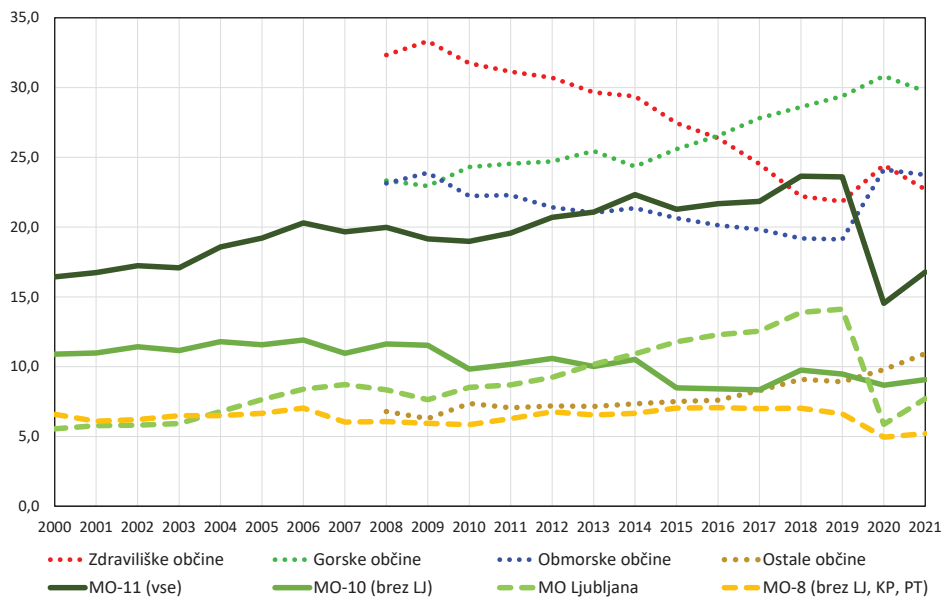
Slika 2: Delež prihodov turistov po vrsti turističnih občin v Sloveniji med letoma 2000 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

turističnega obiska in dejstvom, da je MO Ljubljana postala najbolj obiskana občina v Sloveniji (po številu turistov od leta 2010 dalje, po številu nočitev pa leta 2018), se je njen pomen v desetletju pred pandemijo covid-19 še povečal.

Slika 3: Delež nočitev po vrsti turističnih občin v Sloveniji med letoma 2000 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

Leta 2000 je MO Ljubljana obiskalo 9,4 % vseh turistov, ki so bili zabeleženi v Sloveniji, in ta delež se je do leta 2019 povečal na 18,1 % (v tem letu je MO Ljubljana obiskalo 1,13 milijona turistov, občino Piran, ki je bila na drugem mestu, pa okoli 620.000 turistov). Zaradi krajših povprečnih dob bivanja turistov so bili deleži nočitev nekoliko nižji. Tako je bilo v MO Ljubljana v letu 2000 zabeleženih 5,5 % vseh nočitev v Sloveniji in ta delež se je do leta 2019 povečal na 14,1 %. V tem letu so v MO Ljubljana zabeležili 2,23 milijona nočitev (v občini Piran, ki je bila na drugem mestu, pa 1,87 milijona).

Prav tako se je po letu 2000 močno povečal delež turistov in nočitev v MO Ljubljana v okviru skupine vseh mestnih občin (MO-11). Leta 2000 so v MO Ljubljana zabeležili 41,4 % vseh turistov v mestnih občinah v Sloveniji in ta delež se je do leta 2019 povečal kar na 62 %. Pri nočitvah so deleži nekoliko nižji. Leta 2000 je bilo v MO Ljubljana zabeleženih 33,7 % vseh nočitev v mestnih občinah, v letu 2019 pa se je delež povečal na 59,9 %.

Turistični obisk se je v obdobju pred pandemijo covid-19 povečeval tudi v drugih mestnih občinah, vendar pa je bila rast bistveno manjša. Če se je v MO Ljubljana v

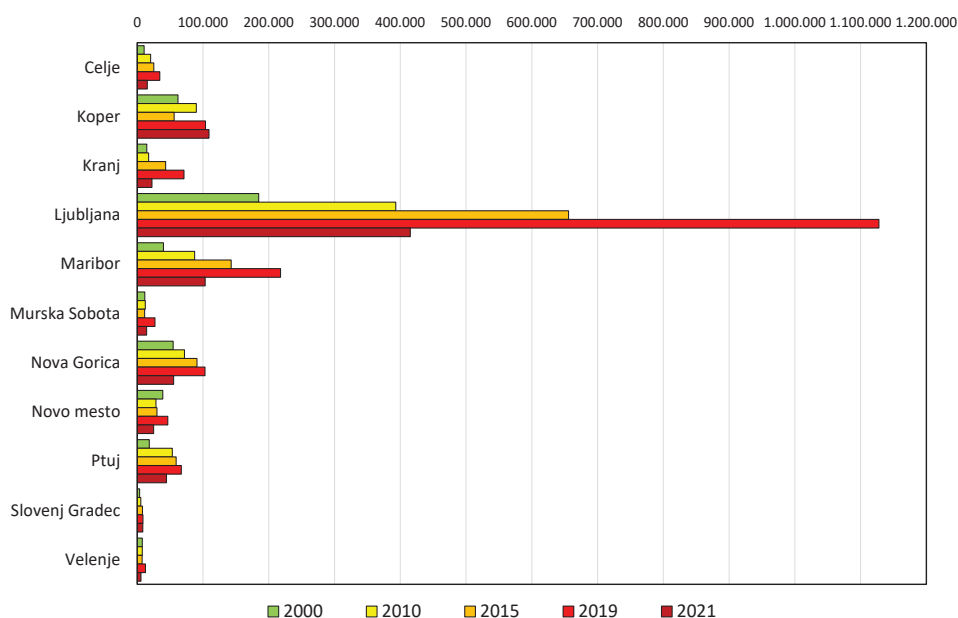

obdobju med letoma 2010 in 2019 število turistov povečalo za 187 %, njihovih nočitev pa za 201 %, se je v istem obdobju v skupini mestnih občin brez Ljubljane (MO-10) število turistov povečalo le za 75 % in nočitev za 54 %. Posledično se je delež turistov od vseh v Sloveniji v tej skupini (MO-10) zmanjšal s 13,6 % na 10,7 % (v letu 2016), njihovih nočitev pa z 11,8 % na samo 8,3 % (v letu 2017).

Z večjim turističnim obiskom je MO Ljubljana sledila le še MO Maribor. V njej je bilo v letu 2019 zabeleženih 217.000 turistov in 454.000 nočitev. Glede na število turistov se je v letu 2019 MO Maribor uvrstila na šesto mesto (za občinami Ljubljana, Piran, Bled, Kranjska Gora in Bohinj), glede na število nočitev pa na deseto mesto (za občinami Ljubljana, Piran, Bled, Kranjska Gora, Brežice, Bohinj, Moravske Toplice, Izola in Bovec). Kljub temu se deleži turistov v MO Maribor v okviru vsega turističnega obiska v Sloveniji med letoma 2000 in 2019 gibljejo le med 1,8 in 3,7 %, nočitev pa med 1,3 in 2,8 %. Tudi v skupini vseh mestnih občin (MO-11) MO Maribor predstavlja le okoli desetino turističnega obiska.

Turistični obisk v drugih mestnih občinah je bil relativno majhen in je predstavljal le okoli dobro četrtino vsega obiska v skupini mestnih občin. V letu 2019 je občini Slovenj Gradec in Velenje obiskalo le 8.000 oziroma 12.000 turistov, občino Murska Sobota 27.000, Celje 34.000, Novo mesto 46.000, Ptuj 67.000, Kranj 71.000 ter občini

Slika 4: Število prihodov turistov v mestnih občinah med letoma 2000 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

Koper in Nova Gorica 104.000 turistov. Število nočitev je bilo od števila turistov višje za približno 2–3-krat. V občini Slovenj Gradec in Velenje je bilo zabeleženih okoli 29.000 nočitev, v občini Murska Sobota 52.000, Celje 74.000 in Novo mesto 90.000. Več kot 100.000 nočitev je bilo zabeleženih v občini Kranj (121.000), Ptuj (156.000), Nova Gorica (193.000) in Koper (293.000).

Glede na delež turistov in njihovih nočitev v okviru vsega turističnega obiska v Sloveniji lahko poleg MO Ljubljana, ki izstopa po vseh merilih, ter MO Maribor med pomembnejše turistične občine iz skupine mestnih občin uvrstimo le še MO Nova Gorica, v kateri je bilo leta 2019 zabeleženih okoli 1,7 % vseh turistov in okoli 1,2 % vseh nočitev v Sloveniji, ter MO Koper (1,7 %), vendar slednja sodi tudi v skupino obmorskih turističnih občin. Izredno nizek delež turističnega obiska pa imata MO Slovenj Gradec in Velenje, v katerih je bilo zabeleženih manj kot 0,2 % vsega turističnega obiska v Sloveniji oziroma manj kot 1 % od vsega v skupini mestnih občin (MO-11).

4 TURISTIČNI OBISK V OBDOBJU PANDEMIJE COVIDA-19

Pandemija covid-19 je s strogimi zajezitvenimi ukrepi (zaprtje turističnih in drugih obratov, onemogočeno gibanje in prehajanje mej, zaustavitev turističnih tokov po vsem svetu idr.) pahnila turizem v najtežjo krizo do sedaj, kar je vplivalo na drastičen padec v globalnem in evropskem turizmu (Koprivnikar Šušteršič, 2020).

Ker Slovenija sodi v skupino držav, v katerih panoga turizma pomembno prispeva k državnemu BDP-ju in so v veliki meri odvisne od mednarodnih turistov, ob tem pa ima turizem tudi velik multiplikativni učinek na ostale dejavnosti, je močno občutila posledice pandemije. Prvi val pandemije spomladi 2020 je turistične tokove ustavil za tri mesece, drugi in tretji val pa sta turizem v Sloveniji popolnoma ohromila. Posledično smo v letu 2020 zabeležili 51 % manj turistov in 42 % manj nočitev. Število tujih turistov (ki so leta 2019 predstavljali 75,5 % vseh turistov) se je zmanjšalo kar za 74 %, njihove prenočitve pa za 71 %. Velik upad števila tujih turistov je delno ublažil povečan obisk domačih turistov, ki so v letu 2020 ustvarili za 21 % več turističnih prihodov in za 33 % več nočitev kot v letu 2019 (Horvat, 2021). Podobne razmere so se nadaljevale tudi v prvi polovici leta 2021, nato pa se je turistični obisk pričel postopoma ponovno povečevati in s sprostitvijo omejitve delovanja turističnih obratov (ob upoštevanju vseh preventivnih ukrepov in pogoja PCT) dosegel višek v poletju in jeseni 2021. Kljub temu podatki za leto 2021, v primerjavi z letom 2019, kažejo zmanjšanje za 36 % prihodov in 29 % nočitev.

Med posameznimi vrstami občin je bilo zmanjšanje največje prav v skupini mestnih občin. V vseh mestnih občinah (MO-11) so v letu 2021 zabeležili kar 55 % manj turistov in 49 % manj nočitev kot v letu 2019. Zmanjšanje v ostalih skupinah občin je bilo manjše, saj so t. i. turistični boni (FURS, 2021) prispevali k večjemu obisku domačih turistov, ki so nadomestili izpad tujih. Zaradi unovčevanja bonov se

je najbolj povečalo število domačih turistov v gorskih, obmorskih in zdraviliških občinah, medtem ko so jih unovčili bistveno manj v mestnih destinacijah (MariborInfo, 2021). Posledično se je skupni turistični obisk najmanj zmanjšal prav v obmorskih (za 18 % turistov in 11 % nočitev) in zdraviliških občinah (za 26 % turistov in nočitev).

K tako velikemu zmanjšanju turističnega obiska v skupini mestnih občin (MO-11) je najbolj prispevalo prav zmanjšanje v MO Ljubljana, kjer so v obdobju med letoma 2019 in 2021 zabeležili kar 63 % manj turistov in 61 % manj nočitev (v letu 2021 je MO Ljubljana obiskalo okoli 415.000 turistov, ki so prispevali okoli 866.000 nočitev). Posledično se je zmanjšal tudi delež občine v okviru celotnega turističnega obiska v Sloveniji. Če je leta 2019 bilo v MO Ljubljana zabeleženih kar 18,1 % vseh turistov v Sloveniji, se je v letu 2020 ta delež zmanjšal na 8,3 %, v letu 2021 pa na 10,4 %. Pri nočitvah je MO Ljubljana dosegla še nižje deleže. Delež nočitev se je s 14,1 % v letu 2019 zmanjšal na 5,9 % v letu 2020 in na 7,7 % v letu 2021. MO Ljubljana je tako v letih 2020 in 2021 padla na drugo mesto med občinami po številu turistov (na prvo mesto se je po letu 2009 ponovno uvrstila občina Piran), glede na število nočitev pa se je v letu 2020 uvrstila na tretje mesto (za občinama Piran in Kranjska Gora), v letu 2021 pa na drugo mesto (za občino Piran).

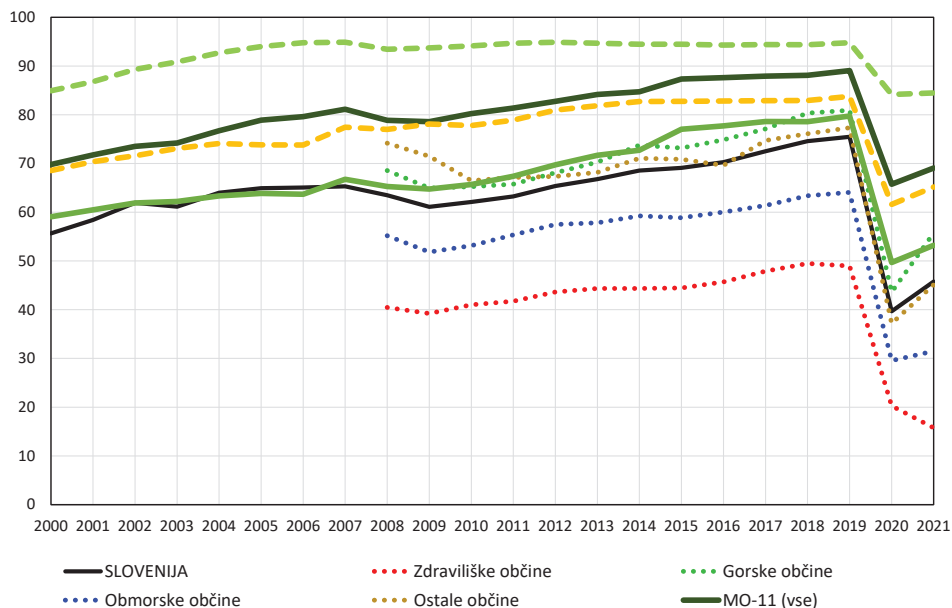
Zmanjšanje turističnega obiska je bilo nekoliko manj intenzivno v drugih mestnih občinah. V skupini MO-10 (tj. brez MO Ljubljana) se je število turistov zmanjšalo za 42 %, nočitev pa za 32 %, v skupini MO-8 pa za 52 % turistov in 44 % nočitev. Skupina MO-10 beleži manjše zmanjšanje prav zaradi MO Koper, ki je edina mestna občina, ki je v letu 2021 v primerjavi z letom 2019 zabeležila rast turističnega obiska. Največje zmanjšanje turističnega obiska je bilo zabeleženo v MO Kranj (število turistov za 68 %, število nočitev za 57 %). Poleg Ljubljane in Kranja se je za več kot za 50 % zmanjšalo število turistov še v mestnih občinah Maribor, Celje in Velenje.

5 TUJI TURISTI

Slovenski turizem je precej odvisen od mednarodnih turistov, saj se je po letu 2000 obseg turističnega obiska povečeval predvsem zaradi njih. Število domačih turistov se je le rahlo povečevalo, medtem ko se je število tujih med letoma 2000 in 2019 povečalo kar za 4,3-krat, njihove nočitve pa za 3,3-krat.

Delež tujih turistov je v letu 2000 presegel 55 %, v letu 2002 60 %, nato pa se je med letoma 2006 in 2015 gibal med 65 in 70 % in se povečal na 75,5 % v letu 2019, kar je bilo največ v sodobni turistični zgodovini Slovenije. Prav močna odvisnost od obiska tujih turistov lahko na številnih turističnih območjih predstavlja velik problem v razvoju, predvsem ob morebitnih spremembah turističnih tokov ali kakšnih nepredvidljivih dogodkih, kar je predstavljala tudi pandemija covida-19, zaradi katere se je v letu 2020 v primerjavi z letom 2019 število tujih turistov zmanjšalo s 4,70 milijona na 1,22 milijona (zmanjšanje za kar 75 %). Močno se je zmanjšal tudi delež tujih turistov (na 39,2 %).

Slika 5: Delež prihodov tujih turistov v posamezni vrsti turističnih občin v Sloveniji med letoma 2000 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

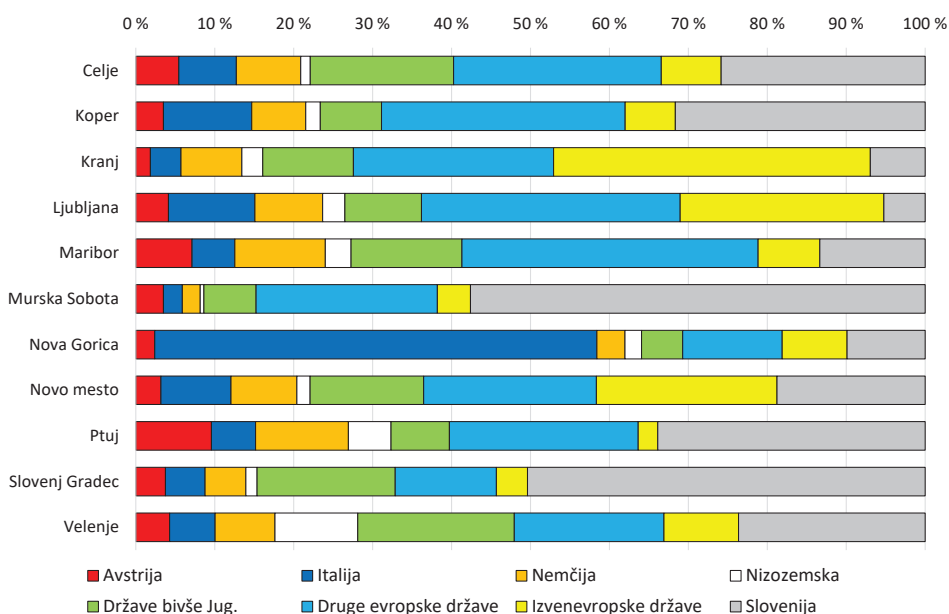
V letu 2019 je z najvišjim deležem tujih turistov med obmorskimi turističnimi občinami izstopala občina Piran (69,1 %), med gorskimi Bled (95,1 %), med zdraviliškimi pa Rogaška Slatina (70,5 %). Med mestnimi občinami je izstopala MO Ljubljana, v kateri so tuji turisti predstavljali 94,8 % vseh turistov. Z več kot 90-odstotnim deležem sta v letu 2019 izstopali še mestni občini Kranj (93,1 %) in Nova Gorica (90,1 %), medtem ko so imele druge mestne občine relativno nizek delež tujih turistov. V MO Koper in Ptuj se je gibal okoli 67 %, nižji od 50 % pa je bil v MO Slovenj Gradec (49,6 %) in Murska Sobota (42,4 %). Slednji občini zaostajata za drugimi mestnimi občinami tako po številu turistov kot po deležu tujih turistov, kar očitno kaže na njun relativno majhen turistični potencial in tudi razvitost turistične ponudbe.

Zanimiva je tudi državna pripadnost turistov. V skupini vseh mestnih občin (MO-11) je bilo v letu 2019 največ prihodov turistov iz Italije (12,1 %), Nemčije (8,5 %), Avstrije (4, %) in t. i. skupine drugih azijskih držav (4,7 %). Med 3,6 in 4,0 % jih je prišlo še iz Hrvaške in ZDA, med 3,1 in 3,5 % pa iz Združenega kraljestva, Francije, Srbije in Kitajske. Na povečano mednarodno prepoznavnost in internacionalizacijo turističnega obiska v letih pred pandemijo covid-19 kažejo tudi podatki o deležu turistov, ki so prišli z drugih kontinentov. Leta 2000 je znašal ta delež le 3,4 % (okoli 67.000 turistov), nato se je v letu 2010 povečal na 6,6 % (okoli 200.000 turistov), v letu

2019 pa je dosegel 20,3 % (okoli 369.000 turistov; od teh okoli 68.000 iz ZDA, 57.000 iz Kitajske in 45.000 iz Republike Koreje).

V posameznih mestnih občinah z nadpovprečno visokimi deleži izstopajo turisti iz različnih držav in območij (slika 6). Turisti iz Avstrije in Nemčije so z višjim deležem zastopani v MO Maribor in Ptuj, iz Italije v MO Nova Gorica (kar 56 % vseh turistov; predvsem v povezavi z obiskom igralnic), iz držav, ki so nastale na območju nekdanje Jugoslavije, v MO Celje, Maribor, Novo mesto, Slovenj Gradec in Velenje, iz Nizozemske v MO Velenje. Z nadpovprečno visokimi deleži z drugih kontinentov pa poleg MO Ljubljana izstopata še MO Kranj (predvsem turisti iz Republike Koreje in Kitajske) in MO Novo mesto (iz Izraela in t. i. drugih azijskih držav).

Slika 6: Delež prihodov turistov v mestnih občinah po najpomembnejših državah izvora v letu 2019.

Vir: SURS, 2022.

Poseben fenomen predstavlja Ljubljana, ki kot glavno mesto pritegne velik del tujih turistov, obenem pa predstavlja tudi pomembno izhodiščno točko za ogled ostalih območij v državi. Že za leti 2010 in 2014 sta Koderman in Gosar (2017) ugotavljala povečan delež tujih turistov, v letu 2019 pa je bilo v MO Ljubljana zabeleženih kar 22,7 % vseh tujih turistov, ki so prišli v Slovenijo. Še posebej je bila Ljubljana zanimiva za turiste iz bolj oddaljenih držav, ki so si najverjetneje za prvi obisk države izbrali prav obisk glavnega mesta. Tako je bilo v Ljubljani zabeleženih kar 62 % vseh turistov

iz Brazilije ter drugih držav Južne in Srednje Amerike, ki so v letu 2019 obiskali Slovenijo. Več kot 50 % vseh turistov, ki so v Sloveniji obiskali Ljubljano, so predstavljali turisti iz Portugalske, Grčije in Cipra, 40–50 % pa turisti iz Finske, Islandije, Norveške, Avstralije, Nove Zelandije, Japonske, Kitajske, Kanade in ZDA. Iz podatkov je razvidno, da se je Ljubljana postavila ob bok drugim prestolnicam v Evropi (kar ugotavljata tudi Koderman in Gosar, 2017) in postala izredno zanimiva turistična destinacija za turiste z drugih kontinentov, za večino katerih pa žal v veliki meri predstavlja le enodnevni ali celo edini postanek v Sloveniji na njihovi poti po Evropi.

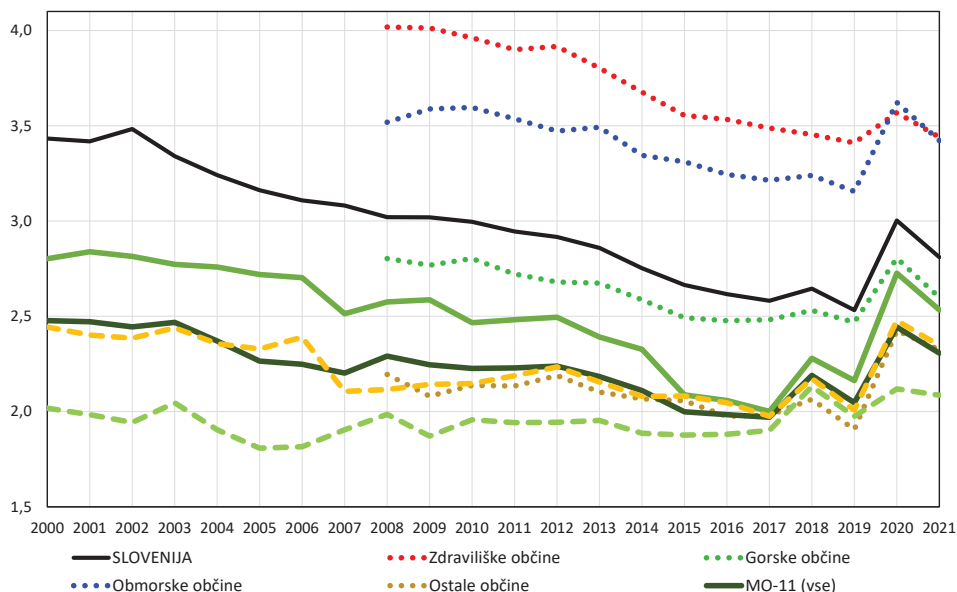
Pandemija covid-19 je najbolj vplivala prav na močno zmanjšanje transkontinentalnih poletov in posledično velik izostanek turistov s teh območij. Stubičar (2022) in Horvat (2022) na primeru Ljubljane in Maribora ugotavljata, da se je delež turistov z drugih kontinentov v MO Ljubljana zmanjšal s 25,8 % v letu 2019 na le 7,7 % v letu 2021, v MO Maribor pa v enakem obdobju s 7,8 % na 2,1 %. V MO Ljubljana se je npr. obisk turistov iz Izraela, Kitajske, Nove Zelandije in Kanade zmanjšal v povprečju za 95 %, iz Republike Koreje in ZDA pa za okoli 91 %. Iz evropskih držav se je za podoben delež zmanjšal obisk iz skandinavskih držav (za okoli 93 %).

6 POVPREČNA DOBA BIVANJA TURISTOV

Povprečna doba bivanja turistov izraža razmerje med številom nočitev in številom prihodov turistov oziroma predstavlja vrednost povprečnega števila nočitev na turista (izraženo v številu dni). Praviloma velja, da imajo območja z daljšo povprečno dobo bivanja večjo pokrajinsko privlačnost, ki zadrži turiste dlje časa na nekem območju (npr. obmorski in gorski počitniški turistični kraji), specifično turistično ponudbo (npr. zdraviliški turistični kraji) ali pa so to relativno oddaljene turistične destinacije, ki so končni cilj turističnih potovanj (zlasti v povezavi z letalskim prevozom in paketnim masovnim turizmom). Na drugi strani imajo relativno kratko povprečno dobo bivanja območja, na katerih ima turizem zgolj prehodni značaj (npr. mesta), ali pa gre za regije, ki so blizu izhodiščnim območjem turističnih potovanj in so cilji izletniškega turizma (t. i. *short holiday trips*).

Slovenija zaradi svoje relativne majhnosti in lege v Srednji Evropi (hitre dostopnosti iz različnih delov Evrope) predstavlja tako končni cilj turističnih potovanj kot tudi le etapo na poti. Sodi med tista območja, na katerih navedeni dejavniki pomembno vplivajo na krajšanje povprečne dobe bivanja turistov. Zaradi tega vse oblike turizma (z manjšo izjemo zdraviliškega turizma) izkazujejo relativno kratko povprečno dobo bivanja. Poleg tega se v zadnjem obdobju vse bolj uveljavljajo tudi večkratna krajša turistična potovanja, kar se odraža v dejstvu, da se je med letoma 2000 in 2019 povprečna doba bivanja turistov v Sloveniji znižala s 3,4 na 2,5 dneva.

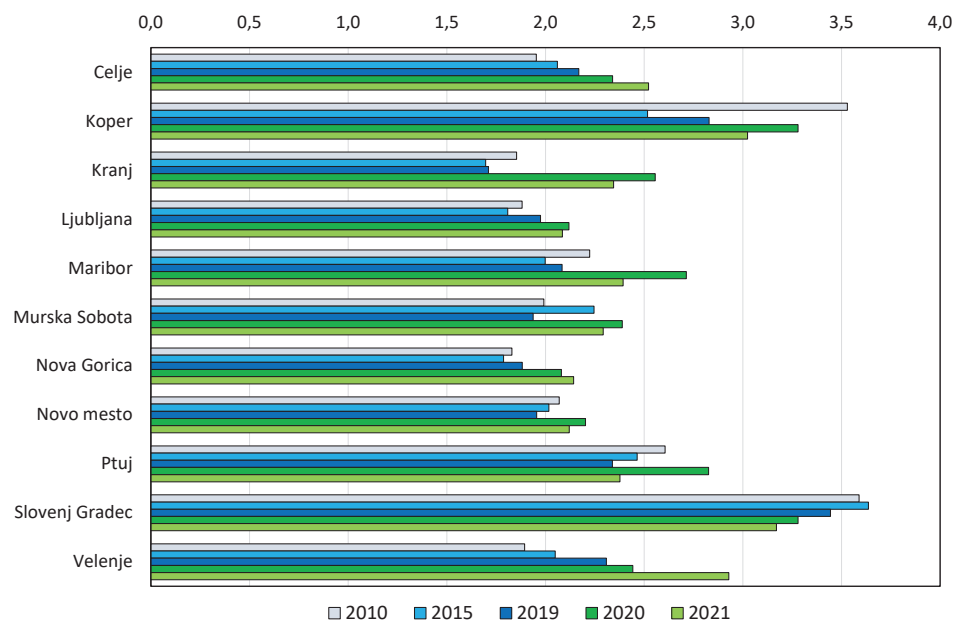
Slika 7: Povprečna doba bivanja turistov po vrsti turističnih občin v Sloveniji med letoma 2000 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

Med vsemi skupinami turističnih občin prav skupina mestnih občin (MO-11) izkazuje najkrajšo povprečno dobo bivanja (slika 7). V obdobju 2000–2019 se je le-ta zmanjšala z 2,5 na 2,0 dneva. Še posebej je bila kratka v MO Ljubljana, kjer se je gibala med 1,8 in 2,1 dneva, medtem ko je bila v skupini MO-10 (brez MO Ljubljana) večji del obdobja nekoliko višja. Med posameznimi mestnimi občinami je bila v letu 2019 najvišja v MO Koper (2,8 dneva) in Slovenj Gradec (3,4 dneva). Nižja kot v MO Ljubljana je bila le v MO Kranj (1,7 dneva) ter Murska Sobota in Nova Gorica (1,9 dneva). V MO Nova Gorica je povprečna doba bivanja kratka predvsem zaradi igralniškega turizma in turistov iz Italije, ki predstavljajo več kot polovico vseh turistov, V MO Kranj pa so bile vrednosti nizke predvsem zaradi izredno kratkega bivanja turistov iz Republike Koreje (1,0 dneva), ki so predstavljali kar 27,4 % vseh turistov v občini v letu 2019.

Slika 8: Povprečna doba bivanja turistov v mestnih občinah med letoma 2010 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

Ljubljana se je v zadnjem desetletju uveljavila kot »city break« destinacija, izhodišče za obisk znamenitosti drugih krajev v državi in kot izletniška točka za tuje turiste. Čeprav si turistični delavci v MO Ljubljana želijo daljše bivanje turistov v mestu, so se tuji turisti v občini leta 2019 zadržali le 2,1 dneva. Najdaljše povprečne dobe bivanja so imeli turisti iz Malte (4,0 dni), Finske (2,9), Islandije in Cipra (2,8), Španije in Izraela (2,5), Irske in Estonije (2,4), najkrajše pa iz Kitajske (1,4), Avstrije (1,6), Hrvaške in Republike Koreje (1,7) ter Japonske in Italije (1,8). Tudi povprečna doba bivanja domačih turistov je bila kratka (1,7 dneva).

Zaradi posledic pandemije covid-19 so se v letu 2020 in 2021 povprečne dobe bivanja v vseh skupinah turističnih občin nekoliko povešale, vendar gre iskati vzroke za to predvsem v manjšem številu turistov v le nekaj mesecih, ko so bile turistične kapacitete na voljo.

7 DRUGI KAZALNIKI TURISTIČNEGA OBISKA

Za posamezne mestne občine smo izračunali tudi kazalnik intenzivnosti turističnega obiska, t. i. Charvatov indeks (Markovič in sod., 2017), ki predstavlja razmerje med številom turističnih nočitev v enem letu in številom stalnih prebivalcev v posamezni

občini. Naraščanje njegove vrednosti posredno dokazuje sorazmerno večanje vpliva turizma, s tem pa tudi sprememb, ki zaradi tega nastanejo (tako na ekonomskem kot tudi na prostorskem, ekološkem, socialnem in drugih področjih).

V Sloveniji imajo med pomembnejšimi turističnimi občinami nižje vrednosti predvsem mestne občine. Tako je imela v letu 2019 MO Ljubljana vrednost 7,6 nočitev/prebivalca (kar je enako povprečni vrednosti v Sloveniji), skupina vseh mestnih občin (MO-11) 5,1, brez MO Ljubljana (MO-10) pa samo 3,5 nočitev/prebivalca. Precej višje vrednosti so imele nekatere gorske, obmorske in zdraviliške občine. Vrednost v občini Piran je bila npr. 106, v občini Bled 144 in v občini Moravske Toplice 95 nočitev/prebivalca, kar se odraža tudi v velikem pomenu turizma za gospodarski in prostorski razvoj teh občin.

Med mestnimi občinami je imela najvišjo vrednost prav MO Ljubljana (7,6). Višje vrednosti, tj. 5–7 nočitev/prebivalca, so imele še MO Koper, Nova Gorica in Ptuj, medtem ko so imele najnižje vrednosti, tj. 0,9–2 nočitvi/prebivalca, MO Celje, Slovenj Gradec in Velenje. To so tudi občine z relativno nizkim turističnim obiskom. Zaradi pandemije covid-19 so se vrednosti v letu 2020 in 2021 precej znižale; v MO Ljubljana npr. le 1,8 nočitev/prebivalca v letu 2020 in 2,9 v letu 2021. Manj kot 1 nočitev/prebivalca pa je bila zabeležena kar v štirih mestnih občinah (Celje, Kranj, Novo mesto in Velenje).

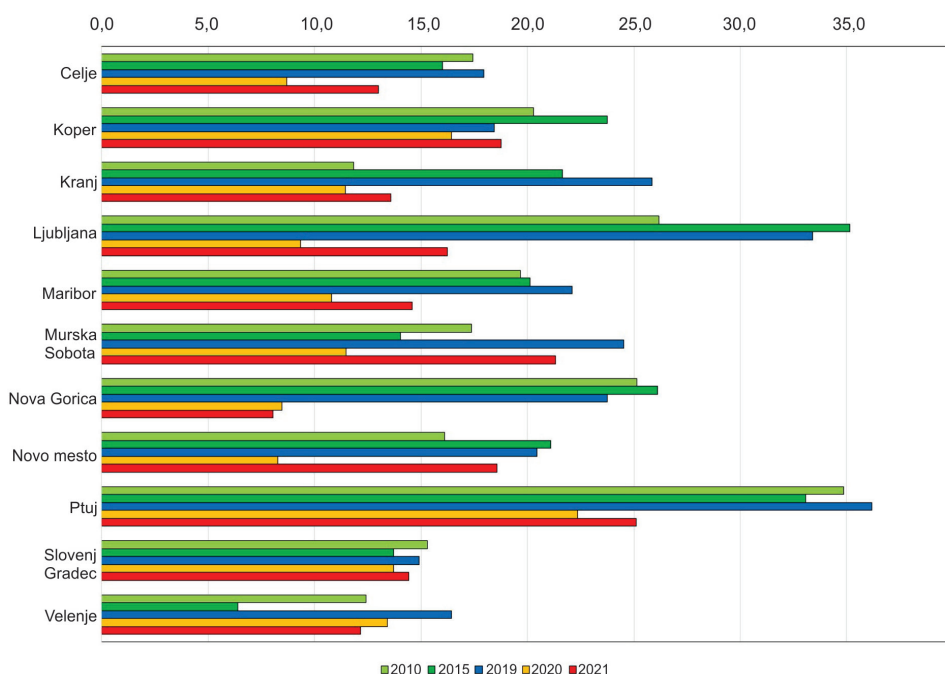
Izračunali smo tudi zasedenost stalnih turističnih ležišč v mestnih občinah ter jo izrazili v številu nočitev/ležišče in v deležu zasedenosti ležišč v letu dni (slika 9). Če bi bila vsa ležišča na voljo vse leto in bi bila ves čas zasedena, bi teoretično znašala ta vrednost 365 nočitev/ležišče. V letu 2019 je v Sloveniji znašala le 94 nočitev/ležišče, kar predstavlja okoli 25,7-odstotno zasedenost. Za skupino vseh mestnih občin (MO-11) je znašala 101, brez MO Ljubljana (MO-10) pa 80 nočitev/ležišče.

Med posameznimi mestnimi občinami je imela najvišjo vrednost MO Ptuj (132 nočitev/ležišče), ki sodi v skupino zdraviliških občin, v katerih so ležišča v večji meri zasedena preko celega leta in izkazujejo višjo stopnjo zasedenosti kot v drugih skupinah občin. Sledila je MO Ljubljana z vrednostjo 122 nočitev/ležišče (tj. okoli 33-odstotna stopnja zasedenosti). MO Kranj in Murska Sobota sta imeli 90 in 94 nočitev/ležišče, Nova Gorica in Maribor pa 81 in 87. Najnižji vrednosti sta izkazovali MO Slovenj Gradec (54, kar predstavlja le 14,8-odstotno zasedenost vseh ležišč) in Velenje (60).

Zaradi zmanjšanja turističnega obiska v času pandemije covid-19 so se stopnje zasedenosti v letu 2020 in 2021 v večini mestnih občin prepolovile ali še bolj zmanjšale. V letu 2020 so v MO Ljubljana zabeležili le 34 nočitev/ležišče (9,3-odstotna stopnja zasedenosti) in v tem letu je imelo višjo stopnjo zasedenosti od MO Ljubljana kar sedem mestnih občin, med njimi celo MO Slovenj Gradec in Velenje. Tako nizka stopnja zasedenosti kaže na izredno velik vpliv pandemije na turistični obisk v MO Ljubljana, v kateri so se turistične kapacitete pred pandemijo močno povečale, v času pandemije pa bile izredno močno prizadete zaradi zaprtja dejavnosti.

V letu 2021 so se vrednosti nekoliko povišale. V MO Ljubljana so zabeležili 59 nočitev/ležišče (kar predstavlja le 16,2-odstotno stopnjo zasedenosti) in še vedno so imele štiri mestne občine višjo stopnjo zasedenosti kot MO Ljubljana.

Slika 9: Stopnja zasedenosti stalnih ležišč v mestnih občinah med letoma 2010 in 2021.

Vir: SURS, 2022.

8 ZAKLJUČEK

Mestne občine (MO-11) predstavljajo pomembno skupino turističnih občin v Sloveniji. V letu 2019 je bilo v njih zabeleženih kar 29,2 % vseh turistov in 23,6 % vseh nočitev v Sloveniji. Glede na pomen, obseg in značilnosti turističnega obiska smo mestne občine v Sloveniji razdelili v štiri skupine.

Najpomembnejša mestna turistična občina in skupina zase (tako jo beleži tudi SURS) je MO Ljubljana, v kateri je bilo v letu 2019 zabeleženih kar 18,1 % vseh turistov v Sloveniji oziroma 62 % vseh v skupini mestnih občin (MO-11). Z okoli 1,13 milijona turistov in 2,23 milijona nočitev je bila najbolj obiskana občina v Sloveniji. Ljubljana velja tudi za eno najhitreje rastočih turističnih destinacij v Srednji Evropi (Klepej, Stubičar, Marot, 2022), v kateri se je med letoma 2000 in 2019 število turistov in nočitev povečalo za več kot 6-krat, od tega samo v obdobju med letoma 2010 in 2019 za skoraj 3-krat. Še posebej med vsemi občinami v Sloveniji izstopa z najvišjim deležem tujih turistov (94,8 % v letu 2019), saj kot glavno mesto in edino z delujočim letališčem z rednimi letalskimi povezavami pritegne velik del tujih turistov, obenem pa predstavlja tudi pomembno izhodiščno točko za njihove ogledne ostalih območij v

državi. Ob tem je treba poudariti, da so v letu 2019 kar 25,8 % vseh turistov predstavljali turisti z drugih kontinentov. Med mestnimi občinami MO Ljubljana izstopa z najvišjo intenzivnostjo turističnega obiska (7,6 nočitev/prebivalca v letu 2019), imela pa je tudi najvišjo stopnjo zasedenosti turističnih ležišč (33,4 %). Prav število ležišč se je v MO Ljubljana v zadnjem desetletju izjemno povečalo, in sicer z okoli 7.700 v letu 2010 na okoli 18.300 v letu 2019. Velik razmah so poleg novih hotelskih ležišč doživela ležišča v drugih namestitvenih kategorijah, še posebej pri ponudnikih po načelu t. i. delitvene ekonomije. Ljubljana pa ne predstavlja samo pomembne destinacije za obiskovalce, ki jih zanima ogled mesta, temveč je tudi pomembna destinacija za poslovni in kongresni turizem. Marot in Stubičar (2022) ugotavljata, da je bilo v letu 2019 v Ljubljani kar 59 mednarodnih konferenc, kar je bilo več kot v primerljivih mestih v Srednji Evropi, kot so npr. Zürich, Zagreb, Torino, Bratislava, Gradec idr. Vsi navedeni podatki kažejo, da Ljubljana pri turističnem obisku uspešno združuje funkcionalnost glavnega mesta z močnimi izobraževalnimi, raziskovalnimi in dogodkovno-potrošniškimi vsebinami ter specifičnimi geološkimi prednostmi.

V drugo skupino smo uvrstili MO Maribor. V primerjavi z MO Ljubljana je bilo v njej zabeleženih 5-krat manj turistov in nočitev, a še vedno 2–10-krat več kot v drugih mestnih občinah. Predstavlja drugo najpomembnejšo mestno destinacijo v Sloveniji in se je po številu turistov (okoli 218.000) v letu 2019 uvrstila na šesto mesto, po številu nočitev (okoli 454.000) pa na deseto mesto med vsemi občinami. Rast turističnega obiska je bila v MO Maribor največja prav v letih pred pandemijo covid-19. Kljub sorazmerno slabim železniškim povezavam in izostanku rednih letalskih linij na bližnjem letališču, kar predstavlja velik neizkoriščen potencial, večino turistov predstavljajo tuji turisti (86,7 % v letu 2019), ki večinoma pripotujejo z osebnimi avtomobili (Horvat, 2022). Zaradi tega ima MO Maribor bistveno manjše turistično gravitacijsko zaledje kot Ljubljana. Zanimiva je predvsem za turiste iz držav Srednje in Vzhodne Evrope, saj so njihovi deleži v Mariboru vsaj 2-krat višji kot v Ljubljani, obenem pa ima bistveno nižji delež turistov z drugih kontinentov (le 7,8 % v letu 2019).

Tretjo skupino predstavljajo občine, v katerih je bilo v letu 2019 zabeleženih 1–2 % vseh turistov v Sloveniji in izstopajo po specifičnih motivih za obisk. V to kategorijo uvrščamo MO Koper (okoli 104.000 turistov v letu 2019), MO Nova Gorica (okoli 103.000) in MO Ptuj (okoli 67.000). MO Koper SURS uvršča med obmorske občine, MO Ptuj med zdraviliške občine, za MO Nova Gorica pa je značilen prevladujoč vpliv igralniškega turizma. Te okoliščine se odražajo tudi v nekaterih specifičnih značilnostih turističnega obiska. MO Koper in Ptuj med mestnimi občinami izstopata z daljšimi povprečnimi dobami bivanja turistov (2,3–2,8 dni) in nižjimi deleži tujih turistov (okoli 67 %). Na drugi strani pa MO Nova Gorica izstopa s krajšo povprečno dobo bivanja turistov (1,9 dni) in visokim deležem turistov iz Italije (kar 56 % vseh turistov), katerih večina je vezana na obisk igralnic.

Četrto skupino predstavljajo preostale mestne občine z manjšim turističnim obiskom. Glede na število turistov v letu 2019 bi jih sicer lahko razvrstili v dve podskupini.

Nekoliko večje število turistov sta imeli MO Kranj (71.000 turistov v letu 2019) in Novo mesto (46.000). Imata tudi nekoliko višji Charvatov indeks (2,1 oziroma 2,4 nočitve/prebivalca) in višji delež tujih turistov (93 oziroma 81 %). Drugo podskupino pa predstavljajo mestne občine z najmanjšim turističnim obiskom, ki je bil manjši od 0,5 % vseh turistov v Sloveniji, in ki so se uvrstile med 32. in 71. mesto med vsemi občinami glede na število turistov. To so MO Celje (34 tisoč turistov v letu 2019), Murska Sobota (27.000), Velenje (12.000) in Slovenj Gradec (9.000). Charvatov indeks je v teh občinah precej nizek in znaša 0,9–1,5 nočitve/prebivalca, obenem pa je delež tujih turistov v dveh občinah (MO Celje in Velenje) okoli 75 %, v MO Murska Sobota in Slovenj Gradec pa celo manjši od 50 %.

Ljubljana je v zadnjem desetletju nedvomno postala ena od pomembnih mestnih turističnih destinacij v Srednji Evropi. Horvat (2022) ugotavlja, da ima npr. Zagreb kar 2,6-krat več prebivalcev kot Ljubljana, vendar je imel v letu 2019 le 18 % več nočitev. Bližnje primerljivo mesto je tudi Gradec v Avstriji, ki ima približno enako število prebivalcev, vendar pa so v njem zabeležili skoraj polovico manj nočitev (56 %) kot v Ljubljani. Pomen glavnega mesta v državi se odraža tudi v deležu tujih nočitev, ki je v letu 2019 v Ljubljani znašal kar 95 %, v Zagrebu 83 %, v Gradcu pa le 52 %. Mesta se razlikujejo tudi glede na Charvatov indeks. V letu 2019 je z nadpovprečnim turističnim obiskom izstopala Ljubljana s 7,7 nočitvami/prebivalca, medtem ko je bila vrednost v Gradcu 4,3, v Zagrebu pa samo 1,8. Navedene vrednosti so sicer tipične za destinacije z razvitim mestnim turizmom, v katerih še ni zaznanega pretiranega pojava čezmernega turizma. Gusman in sod. (2020) namreč navajajo podatke za nekatera druga evropska mesta za leto 2016, med katerimi izstopajo Benetke z vrednostjo 39,9 nočitev/prebivalca, medtem ko so bile vrednosti v Barceloni 12,6, v Berlinu pa 8,8. Imajo pa tri analizirana mesta dokaj izenačene vrednosti pri kazalniku povprečne dobe bivanja turistov, ki so se v letu 2019 gibale med 1,8 in 2,0 dneva.

Analiza je pokazala, da so bila druga slovenska mesta deležna večjega obiska le v primeru, da so v njih posebne druge, ne nujno »urbane« privlačnosti, kot npr. ponudba alpskega smučanja v Mariboru, morska obala v primeru Kopra, termalno zdravilišče v primeru Ptuja in igralništvo v primeru Nove Gorice (Cigale, Gosar, 2018). Ob tem se postavlja pomembno vprašanje, v koliki meri je velik turistični obisk Ljubljane in Slovenije pred pandemijo covid-19 vplival na povečan obisk drugih mest v državi, saj mestne občine Celje, Murska Sobota, Velenje, Slovenj Gradec in Krško močno zaostajajo, tako po številu turistov kot po deležu tujih turistov, kar očitno kaže na njihov relativno majhen turistični potencial in skromno razvitost turistične ponudbe in infrastrukture.

Pandemija covid-19 je pahnila turizem v najtežjo krizo do sedaj, kar je vplivalo na drastičen padec v globalnem in evropskem turizmu. Koh (2020) celo navaja, da je pandemija povzročila takojšen prehod iz stanja čezmernega turizma (tudi »preturizma«) v stanje brez turizma. Če so bila mesta pred tem prostor življenjskega vrveža in glavni magnet za turiste, je pandemija povzročila velik upad, in to predvsem tistih turistov, ki so prihajali iz bolj oddaljenih držav ali celo z drugih kontinentov. Med

posameznimi vrstami turističnih občin je bilo zmanjšanje največje prav v skupini mestnih občin, saj so mesta primarno odvisna od tujih turistov.

Turisti so se v tem obdobju ponovno usmerili na bližje destinacije, podeželska območja pa tudi v manjša mesta, kjer se lahko izognejo gneči, ter na individualna potovanja. Šauer in sod. (2021) ugotavljajo, da so bolj zanimiva postala tudi mesta, ki si jih turisti pred pandemijo niso ogledovali tako pogosto. V tem oziru imajo veliko prednosti tudi mestne destinacije v Sloveniji, zato ne preseneča, da prvi podatki za leto 2022 nakazujejo ponovno intenzivno rast turističnega obiska in turistični delavci napovedujejo približevanje vrednostim iz leta 2019.

Literatura in viri

- Cigale, D., 2010. Značilnosti turističnega obiska slovenskih občin glede na državni izvor turistov. *Geografski vestnik*, 82, 2, str. 9–24.
- Cigale, D., Gosar, A., 2018. Značilnosti in težnje razvoja turizma v Sloveniji. V: Cigale, D., Lampič, B., Potočnik Slavič, I., Repe, B. (ur.). *Geografsko raziskovanje turizma in rekreacije v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, str. 13–46.
- Darcy, S., Small, J., 2008. Theorizing precincts: Disciplinary perspectives. *City spaces – tourist places*. Oxford: Elsevier, str. 63–92.
- ECM, 2018. *ECM Benchmarking Report 2017–2018*. Vienna: Modul University.
- Edwards, D., Griffin, T., Hayllar, B., 2008. Urban tourism research. *Annals of Tourism Research*, 35, 4, str. 1032–1052. DOI:10.1016/J.ANNALS.2008.09.002.
- FURS, 2021. Turistični bon in bon21. URL: https://www.fu.gov.si/drugo/posebna_podrocja/turisticni_bon_in_bon21/ (citirano 15. 1. 2022).
- Gusman, I., Chamusca, P., Fernandes, J., Pinto J., 2019. Culture and tourism in Porto city centre: Conflicts and (im)possible solutions. *Sustainability*, 11, 20, str. 5701. DOI: 10.3390/su11205701.
- Horvat, U., 2008. Touristische Potentiale in Slowenien. V: *Slowenien: Transformationen und kleinräumige Vielfalt*. Frankfurt am Main: Institut für Humangeographie, str. 224–242.
- Horvat, U., 2018. Razvoj in značilnosti turističnega obiska v Sloveniji po letu 1950. *Revija za geografijo*, 13, 2, str. 135–156.
- Horvat, U., 2021. Vpliv pandemije Covid-19 na turistični obisk v Mariboru v letu 2020 in 2021. *Revija za geografijo*, 16, 1, 119–140.
- Horvat, U., 2022. Mestna destinacija Maribor. V: Marot, N., Uršič, M. (ur.). *Mestni turizem v Sloveniji: značilnosti in upravljanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 97–132.
- Klepej, D., Stubičar, N., Marot, N., 2022. Prostorski vidiki razvoja in promocije mestnega turizma. V: Marot, N., Uršič, M. (ur.). *Mestni turizem v Sloveniji: značilnosti in upravljanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 167–195.

- Koderman, M., Gosar, A., 2017. Cross cultural aspects of international guidebooks. Asian tourists in South Central Europe. V: Pearce, P. L., Wu, M.-Y. (ur.). *The world meets Asian tourists*, str. 199–212.
- Koh, E., 2020. The end of over-tourism? Opportunities in a post-Covid-19 world. *International Journal of Tourism Cities*, 6, 4, str. 1015–1023.
- Koprivnikar Šušteršič, M., 2020. Vpliv epidemije COVID-19 na turistično dejavnost. Ljubljana: UMAR. URL: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Vpliv_epidemije_COVID19_na_turisticno_dejavnost_MKoprivnikar/Vpliv_epidemije_COVID-19_na_turisticno_dejavnost.pdf (citirano 15. 9. 2020).
- Law, C. M., 1994. *Urban tourism: Attracting visitors to large cities*. London, New York: Mansell.
- MariborInfo, 2021. Za kaj Slovenci koristimo nove bone. URL: <https://mariborinfo.com/novica/lokalno/za-kaj-slovenci-koristimo-nove-bone-velik-delez-jesevedno-neizkoriscenih/373719> (citirano 14. 3. 2022).
- Marković, S., Perić, M., Mijatov, M., Doljak, D., Žolna, M., 2017. Application of tourist function indicators in tourism development. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijić SASA*, 67, 2, str. 163–178.
- Marot, N., Horvat, U., Klepej, D., Krošelj, M., Ograjenšek, I., Stubičar, N., Uršič, M., 2022. Novemu mestnemu turizmu naproti. V: Marot, N., Uršič, M. (ur.). *Mestni turizem v Sloveniji: značilnosti in upravljanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 263–276.
- Marot, N., Stubičar, N., 2022. Mestni turizem v 21. stoletju. V: Marot, N., Uršič, M. (ur.). *Mestni turizem v Sloveniji: značilnosti in upravljanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 21–56.
- Marot, N., Uršič, M., 2022. Uvodnik. V: Marot, N., Uršič, M. (ur.). *Mestni turizem v Sloveniji: značilnosti in upravljanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 7–16.
- Pasquinelli, C., 2015. Urban tourism(s): Is there a case for a paradigm shift? *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.2584894.
- Shoval, N., 2018. Urban planning and tourism in European cities. *Tourism Geographies*, 20, 3, str. 317–376.
- Stubičar, N., 2022. Mestna destinacija Ljubljana. V: Marot, N., Uršič, M. (ur.). *Mestni turizem v Sloveniji: značilnosti in upravljanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, str. 59–95.
- SURS [Statistični urad Republike Slovenije], 2021a. Metodološko pojasnilo – Prihodi in prenočitve turistov. URL: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/7779> (citirano 14. 3. 2021).
- SURS, 2021b. Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov po vrstah turističnih občin, Slovenija, letno. URL: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164521S.px> (citirano 14. 3. 2021).

- SURS, 2021c. Vrste turističnih občin za nastanitveno statistiko. URL: <https://www.stat.si/Klasje/Klasje/Kodirni/15827> (citirano 14. 3. 2021).
- SURS, 2022. Turizem. URL: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/155/turizem> (citirano 24. 8. 2022).
- Šauer, M., Vystoupil, J., Novotná, M. in Widawski, K., 2021. Central European tourist flows: Intraregional patterns and their implications. *Moravian Geographical Reports*, 29, 4, str. 278–291.
- UNWTO, 2012. Global report on city tourism AM reports: Volume 6. Madrid: UNWTO.
- UNWTO, 2022. Urban tourism. URL: <https://www.unwto.org/urban-tourism> (citirano 17. 9. 2022).

CHARACTERISTICS OF STATIONARY TOURIST VISITS IN URBAN MUNICIPALITIES IN SLOVENIA AFTER 2000

Summary

Urban tourism is becoming one of the main types of tourism in the 21st century, as cities with their tourist offer represent an important tourist attraction for many visitors. With changed tourist habits, which include several short breaks during the year, they are becoming an increasingly popular destinations for a short break, business meetings or cultural experience.

Urban tourism differs to a considerable extent from other types of tourism due to the very diverse tourist offer and above-average variety of visitor motives. As the basic definition suggests, urban tourism corresponds to trips to cities that are usually characterized by a short length of tourist stays. In the last decade, the visits to urban destinations have been increasingly diverted from the most visited capital cities in Europe, such as London, Paris, Rome, Berlin, Istanbul, etc., to other urban destinations that were not particularly popular among tourists until recently. These are mainly cities with between 100,000 and one million inhabitants, which have become more accessible with low-cost airlines. With the free flow of people, the European Union has further accelerated mobility, and in this regard medium-sized cities, smaller capitals and regional centers have – with their location, favorable transport connections, attractions, events, developed tourist infrastructure, and their uniqueness – especially gained in importance. Thus, many European post-industrial cities have unwittingly turned into important new-age tourist destinations.

In the period before the Covid-19 pandemic, the number of visitors to cities grew on average by around 5% per year, and data from the European Cities Marketing Association show growth of even 10–15% per year for European cities with the highest demand (ECM, 2018). Urban tourism is also on the rise in Slovenia. In the past,

Ljubljana was always among the five most important tourist destinations in the country and the only urban destination among them. In the period 2010–2019, the number of overnight stays in the municipality of Ljubljana increased by as much as 2.6 times, and during this period it became the most visited tourist municipality in Slovenia and one of the fastest growing tourist destinations in Central Europe.

The paper analyzes the data of the Statistical Office of the Republic of Slovenia on stationary tourists and their overnight stays. Urban municipalities (11 of them are included in the analysis) represent an important group of tourist municipalities. In 2019, they accounted for 29.2% of all tourist arrivals and 23.6% of all overnight stays in Slovenia. Based on the importance, scope and characteristics of the tourist visits, we have divided urban municipalities in Slovenia into four groups.

The most important urban tourist municipality is Ljubljana, which in 2019 registered as much as 18.1% of all tourist arrivals in Slovenia, or 62% of all in the group of urban municipalities (MO-11). With around 1.13 million tourist arrivals and 2.23 million overnight stays (in 2019), it was the most visited municipality in Slovenia. Between 2000 and 2019, the number of tourist arrivals and overnight stays in Ljubljana increased by more than 6 times, of which almost 3 times in the period between 2010 and 2019 alone. It particularly stands out with the highest proportion of foreign tourist arrivals (94.8% in 2019), since as the capital city and the only one with a functioning airport with regular flight connections, it attracts a large number of foreign tourists, and at the same time represents an important starting point for their visits to other areas in the country. At the same time, it should be emphasized that in 2019 as much as 25.8% of all tourists were tourists from other continents. Among the municipalities, Ljubljana also stands out with the highest tourism intensity (7.6 overnight stays/inhabitant in 2019), and it had the highest occupancy rate of tourist beds (33.4%). The number of beds has increased tremendously in the last decade, from around 7,700 in 2010 to around 18,300 in 2019. In addition to new hotel beds, beds in other accommodation categories have experienced a great expansion, especially with providers based on the so-called sharing economy. All the above data show that Ljubljana successfully combines the functionality of the capital city with strong educational, research, event-consumption content and specific geographical advantages within the framework of a tourist visit to Slovenia.

The municipality of Maribor was placed in the second group. Compared to Ljubljana, 5 times less tourist arrivals and overnight stays were recorded in it, but still 2 to 10 times more than in other city municipalities. It is the second most important urban destination in Slovenia and ranked sixth in 2019 in terms of the number of tourist arrivals (around 218,000) and tenth in terms of overnight stays (around 454,000) among all municipalities in the country. Despite the relatively poor railway connections and the absence of regular air lines at the nearby airport, which represents a large unused potential, most tourists are foreign tourists (86.7% of tourist arrivals in 2019), who

mostly travel by private cars. As a result, the municipality of Maribor has a significantly smaller gravitational area for tourist visits than Ljubljana.

The third group of urban municipalities is represented by municipalities in which 1–2% of all tourist arrivals in Slovenia were recorded in 2019 and stand out due to specific reasons for visiting. This category includes the municipality of Koper (around 104,000 tourist arrivals in 2019), the municipality of Nova Gorica (around 103,000) and the municipality of Ptuj (around 67,000). SURS classifies Koper as a seaside municipality, Ptuj as a spa municipality, and Nova Gorica is characterized by the dominant influence of casino tourism. These circumstances are also reflected in some specific characteristics of tourist visits. The municipalities of Koper and Ptuj stand out among urban municipalities with longer average lengths of tourist stays (2.3–2.8 days) and lower shares of foreign tourists (around 67%). On the other hand, the municipality of Nova Gorica stands out with a shorter average length of stay (1.9 days) and a high proportion of tourists from Italy (as much as 56%), most of whom are tied to visiting casinos.

The fourth group is represented by the rest of the urban municipalities with less tourist visits. The municipalities of Kranj (71,000 tourist arrivals in 2019) and Novo mesto (46,000) had a slightly higher number of tourist arrivals, while the municipalities with the lowest number of tourist visits (less than 0.5% of all tourist arrivals in Slovenia), are the municipality of Celje (34,000 tourist arrivals in 2019), Murska Sobota (27,000), Velenje (12,000) and Slovenj Gradec (9,000).

In the last decade, Ljubljana has undoubtedly become one of the most important urban tourist destinations in Central Europe. The analysis showed that other Slovenian cities received more visits only if they had special other, not necessarily “urban” attractions, such as the offer of alpine skiing in Maribor, the seacoast in the case of Koper, the thermal spa in the case of Ptuj and casinos in the case of Nova Gorica. At the same time, the important question is to what extent the high number of tourist visits to Ljubljana and Slovenia before the Covid-19 pandemic influenced the increased visitation of other cities in the country, as the municipalities of Celje, Murska Sobota, Velenje, Slovenj Gradec and Krško lag far behind in terms of the number of tourists and the share of foreign tourists, which clearly indicates their relatively low tourism potential, as well as the development of the tourist offer and infrastructure.